

10.3 นัยของคำปรารภในรัฐธรรมนูญไทย

- 1) **ฉบับที่ 1** พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว 2475 เป็นนัยของการถ่ายโอนอำนาจระหว่างผู้ปกครอง คือ พระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กับคณะราษฎรในระบอบประชาธิปไตย
- 2) **ฉบับที่ 2** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม 2475 เป็นนัยของการประกาศความชอบธรรมแห่งอำนาจของกลุ่มผู้ปกครองใหม่ว่าเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ
- 3) **ฉบับที่ 3** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2489 เป็นนัยของความมุ่งมั่นของผู้ปกครองในการสร้างความทันสมัยทางการเมืองให้กับระบอบประชาธิปไตย
- 4) **ฉบับที่ 4** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ชั่วคราว) 2490 เป็นนัยของการลบล้างความชอบธรรมทางอำนาจของผู้ปกครองเก่าและสร้างความชอบธรรมใหม่ให้กับคณะผู้ปกครองที่ใช้กำลังบังคับเข้ามา
- 5) **ฉบับที่ 5** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2492 เป็นนัยของการปรับวิธีการวิธีในกระบวนการการได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญที่เปิดกว้างของกระบวนการมีส่วนร่วม
- 6) **ฉบับที่ 6** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2475 แก้ไขเพิ่มเติม 2495 เป็นนัยของการดัดแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นฐานรองรับการสืบทอดอำนาจการปกครองของคณะผู้ปกครองที่ใช้กำลังบังคับเข้ามา
- 7) **ฉบับที่ 7** ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร 2502 เป็นนัยของการสร้างความหวังเพื่อเปลี่ยนไปสู่อนาคตที่ดีกว่า โดยมอบอำนาจเด็ดขาดให้คณะผู้ปกครองที่ใช้กำลังบังคับเข้ามาเป็นผู้หยิบยื่นให้
- 8) **ฉบับที่ 8** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2511 เป็นนัยของการปฏิรูประบอบการปกครองโดยโน้มน้าวให้เห็นประโยชน์และ

ความจำเป็นของการแยกอำนาจบริหารออกจากอำนาจนิติบัญญัติ

- 9) **ฉบับที่ 9** ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร 2515 เป็นนัยของความระส่ำระสายของระบบรัฐสภา และความจำเป็นที่ผู้ปกครองจะต้องใช้อำนาจเผด็จการ
- 10) **ฉบับที่ 10** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2517 เป็นนัยของการประกาศถึงยุครุ่งอรุณแห่งสังคมใหม่ที่ประชาธิปไตยผลิตกันอย่างเต็มรูปแบบ
- 11) **ฉบับที่ 11** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2519 เป็นนัยของการชี้ความล้มเหลวของการพัฒนาประชาธิปไตยและการเสนอแนวทางการปฏิรูปแนวใหม่ที่เป็นขั้นตอน
- 12) **ฉบับที่ 12** รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย 2520 เป็นนัยของการจัดระเบียบสังคมใหม่โดยเร่งรัดและจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของการพัฒนาเสียใหม่
- 13) **ฉบับที่ 13** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2521 เป็นนัยของการเคารพสิทธิและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครอง
- 14) **ฉบับที่ 14** ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร 2534 เป็นนัยของการปรับรื้อกติกาการปกครองใหม่ให้แก้ไขปัญหาสำคัญของชาติได้ และมีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของคณะผู้ปกครองที่ใช้กำลังบังคับเข้ามา
- 15) **ฉบับที่ 15** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2534 เป็นนัยของการต่อยุ่ถึงเจตนารมณ์ดั้งเดิมของการถ่ายโอนอำนาจจากพระมหากษัตริย์ว่าควรจะตกถึงมือประชาชนอย่างแท้จริง

10.4 ความรุนแรงทางการเมืองกับรัฐธรรมนูญไทย

- 1) รัฐธรรมนูญฉบับที่ 1 (2475) ได้มาโดยคณะราษฎรใช้กำลังบังคับจากพระมหากษัตริย์ โดยอ้างการขาดหลักวิชาของการปกครอง

แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และเพื่อให้มีการถ่ายโอนอำนาจและจัดระเบียบการเมืองและปกครองใหม่จึงจำเป็นต้องจัดให้มีการปกครองโดยรัฐธรรมนูญ

- 2) **รัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 (2490)** ได้มาโดยคณะทหารยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลพลเรือน โดยอ้างว่าทำการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นเหตุให้ประชาชนเดือดร้อนจำเป็นต้องจัดตั้งรัฐบาลใหม่
- 3) **รัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 (2495)** ได้มาโดยคณะทหารยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลพลเรือน โดยอ้างภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ และนักการเมืองคอร์รัปชัน และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์เริ่มแรกของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงต้องนำรัฐธรรมนูญฉบับ 2475 มาใช้อีกครั้ง
- 4) **รัฐธรรมนูญฉบับที่ 7 (2502)** ได้มาโดยคณะทหารยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล โดยอ้างความรุนแรงของภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ ที่จำเป็นต้องฟื้นฟูด้วยวิธีการปฏิวัติ ซึ่งรัฐธรรมนูญเก่าไม่เอื้อให้กระทำได้จึงต้องยกเลิก เพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วนก่อนจึงจะทำรัฐธรรมนูญใหม่
- 5) **รัฐธรรมนูญฉบับที่ 9 (2515)** ได้มาโดยคณะทหารยึดอำนาจการปกครองโดยอ้างภัยคุกคามนอกประเทศและฝ่ายสภาที่ก่อวินาศกรรมบริหารเป็นการขัดขวางไม่ให้แก้ไขปัญหาของชาติได้ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการใช้รัฐธรรมนูญฉบับเก่า
- 6) **รัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 (2519)** ได้มาโดยคณะทหารยึดอำนาจการปกครองโดยอ้างภัยคุกคามสถาบันพระมหากษัตริย์ และความล้มเหลวของระบบรัฐสภา จำเป็นต้องใช้รัฐธรรมนูญใหม่ช่วยปฏิรูปการเมือง
- 7) **รัฐธรรมนูญฉบับที่ 12 (2520)** ได้มาโดยคณะทหารยึดอำนาจ โดยอ้างความแตกแยกของข้าราชการและความล่าช้าของขั้นตอนการพัฒนาประชาธิปไตย จำเป็นต้องใช้รัฐธรรมนูญใหม่เพื่อเร่งรัดให้เร็วขึ้น

- 8) รัฐธรรมนูญฉบับที่ 14 (2534) ได้มาโดยคณะทหารยึดอำนาจ โดยอ้างว่าคณะรัฐบาลใช้อำนาจข่มเหงข้าราชการ คอร์รัปชัน เป็นเหตุเกิดการรัฐสภาและแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม จึงต้องใช้รัฐธรรมนูญใหม่รองรับการใช้อำนาจของคณะทหารที่เข้ามาปกครองแทนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

10.5 กระบวนการทางสังคม-การเมืองกับรัฐธรรมนูญไทย

- 1) ฉบับที่ 1 (27 มิถุนายน 2475) เป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตย
- 2) ฉบับที่ 2 (10 ธันวาคม 2475) เป็นกระบวนการสร้างรากฐานอำนาจทางการเมืองของผู้ปกครองรุ่นบุกเบิกประชาธิปไตย
- 3) ฉบับที่ 3 (10 พฤษภาคม 2489) เป็นกระบวนการต่อสู้แย่งชิงอำนาจ ระหว่างฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนในกลุ่มอำนาจคณะราษฎร
- 4) ฉบับที่ 4 (9 พฤศจิกายน 2490) เป็นกระบวนการที่สถานการณ์การช่วงชิงอำนาจทางการเมืองตกอยู่ในกลุ่มอำนาจฝ่ายทหาร
- 5) ฉบับที่ 5 (23 มีนาคม 2492) เป็นกระบวนการที่กลุ่มอำนาจฝ่ายทหารที่กุมอำนาจการปกครองพยายามอิงความชอบธรรมทางอำนาจกับระบอบประชาธิปไตย
- 6) ฉบับที่ 6 (8 มีนาคม 2495) เป็นกระบวนการที่กลุ่มทหารล้มเหลวในกระบวนการประชาธิปไตยและพยายามรักษาอำนาจโดยกลับไปใช้อำนาจการปกครองแบบผสมผสานระหว่างเผด็จการกับประชาธิปไตย
- 7) ฉบับที่ 7 (28 มกราคม 2502) เป็นกระบวนการที่ผู้นำทหารในกองทัพกุมอำนาจเบ็ดเสร็จในการปกครองแบบเผด็จการเต็มรูปแบบ
- 8) ฉบับที่ 8 (20 มิถุนายน 2511) เป็นกระบวนการที่ผู้นำทางทหารประสบความสำเร็จในการใช้อำนาจปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา

- 9) ฉบับที่ 9 (15 ธันวาคม 2515) เป็นกระบวนการที่ผู้นำทางทหารผ่นักกำลังกันสร้างความแข็งแกร่งทางอำนาจของผู้ปกครอง ใช้อำนาจแบบเผด็จการ
- 10) ฉบับที่ 10 (7 ตุลาคม 2517) เป็นกระบวนการที่กลุ่มอำนาจทางทหารแตกแยกและอ่อนกำลัง เปิดโอกาสให้กลุ่มอำนาจฝ่ายพลเรือนเข้าใช้อำนาจปกครองและการเปิดกว้างของกระบวนการประชาธิปไตยของประชาชน
- 11) ฉบับที่ 11 (22 ตุลาคม 2519) เป็นกระบวนการที่กลุ่มอำนาจฝ่ายพลเรือนสูญเสียอำนาจให้ฝ่ายทหาร และกระบวนการประชาธิปไตยชะงักงัน หลังประชาชนถูกปราบปรามโดยกลไกรัฐ
- 12) ฉบับที่ 12 (9 พฤศจิกายน 2520) เป็นกระบวนการที่กลุ่มผู้นำฝ่ายทหารพยายามสืบทอดอำนาจการปกครองโดยการปิดกั้นกระบวนการประชาธิปไตยให้ค่อยๆ ชะลอตัวลง
- 13) ฉบับที่ 13 (22 ธันวาคม 2521) เป็นกระบวนการที่ประนีประนอมระหว่างกลุ่มอำนาจฝ่ายทหารและพลเรือน โดยใช้อำนาจการปกครองร่วมกันภายใต้ระบอบกึ่งประชาธิปไตยกึ่งเผด็จการ
- 14) ฉบับที่ 14 (1 มีนาคม 2534) เป็นกระบวนการขัดแย้งทางอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มอำนาจรัฐบาลพลเรือนกับกลุ่มอำนาจทางทหารในกองทัพบก
- 15) ฉบับที่ 15 (9 ธันวาคม 2534) เป็นกระบวนการสืบทอดอำนาจของผู้นำทหารในกองทัพบกโดยถ่ายโอนอำนาจการปกครองไปให้กลไกวรรคการเมืองเป็นฝ่ายรองรับความชอบธรรม

10.6 อำนาจผู้ปกครองกับสิทธิเสรีภาพประชาชนในรัฐธรรมนูญไทย

- 1) ฉบับที่ 1 (27 มิถุนายน 2475) เน้นอำนาจผู้ปกครองโดยเฉพาะคณะราษฎรและสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยแต่ไม่มีการรับรองสิทธิเสรีภาพประชาชน

- 2) ฉบับที่ 2 (10 ธันวาคม 2475) เน้นอำนาจผู้ปกครองแต่รัฐบาลโดย คณะราษฎรเริ่มผ่อนคลายอำนาจการปกครองไปสู่พระมหากษัตริย์ และรัฐสภามากขึ้น พร้อมกับเริ่มขยายสิทธิของประชาชนตาม คุณวุฒิทางการศึกษา
- 3) ฉบับที่ 3 (10 พฤษภาคม 2489) เน้นเปิดช่องอำนาจการปกครองให้ ผู้นำฝ่ายพลเรือน สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนมุ่งใช้เป็นเครื่องมือ ช่างชิงอำนาจของผู้นำฝ่ายพลเรือน
- 4) ฉบับที่ 4 (9 พฤศจิกายน 2490) เน้นการเพิ่มพูนอำนาจให้แก่ผู้ ปกครองฝ่ายทหารและข้าราชการ มุ่งลดรอนสิทธิทางการเมืองของ ประชาชน
- 5) ฉบับที่ 5 (23 มีนาคม 2492) เน้นอำนาจผู้ปกครองที่ตัวผู้นำและ การถ่ายเทอำนาจให้โน้มเอียงไปทางรัฐสภาด้วย สิทธิของประชาชน ยังไม่มีอุปกรณ์เกื้อกูลให้ยกระดับขึ้นได้
- 6) ฉบับที่ 6 (8 มีนาคม 2495) เน้นการสืบทอดอำนาจของผู้ปกครอง ที่เป็นผู้นำทหาร สิทธิของประชาชนถูกจำกัดให้มีและใช้เพื่อรองรับ การเข้าสู่อำนาจของผู้ปกครอง
- 7) ฉบับที่ 7 (28 มกราคม 2502) เน้นอำนาจเบ็ดเสร็จของผู้ปกครอง โดยเฉพาะตัวผู้นำรัฐบาล สิทธิของประชาชนถูกปิดกั้นโดยสิ้นเชิง
- 8) ฉบับที่ 8 (20 มิถุนายน 2511) เน้นอำนาจสูงสุดของคณะรัฐบาล เหนือรัฐสภาและการเพิ่มพูนอำนาจผู้ปกครองโดยฐานสมาชิกแต่งตั้ง อีกชั้นหนึ่งด้วย สิทธิทางการเมืองของประชาชนมีเพียงรูปแบบแต่ ไร้อำนาจที่แท้จริง ส.ส.คานอำนาจรัฐบาลและสมาชิกแต่งตั้งไม่ได้
- 9) ฉบับที่ 9 (15 ธันวาคม 2515) เน้นอำนาจเด็ดขาดของผู้ปกครอง สิทธิประชาชนถูกปิดกั้น
- 10) ฉบับที่ 10 (7 ตุลาคม 2517) เน้นการจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง และส่งเสริมสิทธิของประชาชน

- 11) ฉบับที่ 11 (22 ตุลาคม 2519) เน้นส่งเสริมอำนาจเบ็ดเสร็จของผู้ปกครอง โดยกำหนดระยะเวลาให้มีการผ่อนคลายเป็นขั้นตอน สิทธิประชาชนถูกกีดรอน
- 12) ฉบับที่ 12 (9 พฤศจิกายน 2520) เน้นความมั่นคงแข็งแกร่งของอำนาจฝ่ายปกครอง สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกกีดรอน
- 13) ฉบับที่ 13 (22 ธันวาคม 2521) เน้นการขยายตัวของอำนาจฝ่ายปกครองให้มีพื้นที่รองรับทั้งทหาร ข้าราชการ และพรรคการเมือง สิทธิทางการเมืองของประชาชนยังขาดอุปสรรคกีดกวล
- 14) ฉบับที่ 14 (1 มีนาคม 2534) เน้นอำนาจเด็ดขาดของผู้ปกครอง สิทธิประชาชนถูกกีดรอน
- 15) ฉบับที่ 15 (9 ธันวาคม 2534) เน้นอำนาจปกครองของฝ่ายพรรคการเมืองโดยสงวนตำแหน่งผู้นำไว้ให้ผู้นำฝ่ายทหาร สิทธิประชาชนยังขาดอุปสรรคกีดกวล

10.7 ผู้ปกครองจากกองทัพ-ระบบราชการ กับผู้ปกครองจากพรรคการเมืองในรัฐธรรมนูญไทย

รัฐธรรมนูญฉบับที่ / พ.ศ.	ผู้ปกครองจากกองทัพ-ระบบราชการ	ผู้ปกครองจากพรรคการเมือง	ระยะเวลา
1 (27 มิถุนายน 2475)	✓	-	5 เดือน 17 วัน
2 (10 ธันวาคม 2475)	✓	-	13 ปี 5 เดือน
3 (10 พฤษภาคม 2489)	-	✓	1 ปี 4 เดือน
4 (9 พฤศจิกายน 2490)	✓	-	1 ปี 4 เดือน
5 (23 มีนาคม 2492)	-	✓	2 ปี 8 เดือน
6 (8 มีนาคม 2495)	✓	-	6 ปี 7 เดือน
7 (28 มกราคม 2502)	✓	-	9 ปี 5 เดือน
8 (20 มิถุนายน 2511)	✓	-	3 ปี 4 เดือน

รัฐธรรมนูญฉบับที่ / พ.ศ.	ผู้ปกครองจากกองทัพ-ระบบราชการ	ผู้ปกครองจากพรรคการเมือง	ระยะเวลา
9 (15 ธันวาคม 2515)	✓	-	1 ปี 9 เดือน
10 (7 ตุลาคม 2517)	-	✓	2 ปี
11 (22 ตุลาคม 2519)	✓	-	1 ปี
12 (9 พฤศจิกายน 2520)	✓	-	1 ปี 1 เดือน
13 (22 ธันวาคม 2521)	✓	✓	12 ปี 2 เดือน 1 วัน
14 (1 มีนาคม 2534)	✓	-	9 เดือน
15 (9 ธันวาคม 2534)	-	✓	ปัจจุบัน = 5 ปี 2 เดือน
รวมจำนวน 15 ฉบับ	รวมจำนวน 11 ครั้ง	รวมจำนวน 5 ครั้ง	รวมเวลา 65 ปี
รวมเวลา 65 ปี	รวมเวลา 59 ปี 9 เดือน 26 วัน	รวมเวลา 22 ปี 3 เดือน 4 วัน	

10.8 ประชาธิปไตย เผด็จการ และกึ่งประชาธิปไตยกับรัฐธรรมนูญไทย

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	ประชาธิปไตย	เผด็จการ	กึ่งประชาธิปไตย	ระยะเวลา
1 (27 มิถุนายน 2475)	-	✓	-	5 เดือน 17 วัน
2 (10 ธันวาคม 2475)	-	✓	-	13 ปี 5 เดือน
3 (10 พฤษภาคม 2489)	✓	-	-	1 ปี 4 เดือน
4 (9 พฤศจิกายน 2490)	-	✓	-	1 ปี 4 เดือน
5 (23 มีนาคม 2492)	✓	-	-	2 ปี 8 เดือน
6 (8 มีนาคม 2495)	-	✓	-	6 ปี 7 เดือน
7 (28 มกราคม 2502)	-	✓	-	9 ปี 5 เดือน
8 (20 มิถุนายน 2511)	-	-	✓	3 ปี 4 เดือน
9 (15 ธันวาคม 2515)	-	✓	-	1 ปี 9 เดือน

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	ประชาธิปไตย	เผด็จการ	กึ่งประชาธิปไตย	ระยะเวลา
10 (7 ตุลาคม 2517)	✓	-	-	2 ปี
11 (22 ตุลาคม 2519)	-	✓	-	1 ปี
12 (9 พฤศจิกายน 2520)	-	✓	-	1 ปี 1 เดือน
13 (22 ธันวาคม 2521)	-	-	✓	12 ปี 2 เดือน
14 (1 มีนาคม 2534)	-	✓	-	9 เดือน
15 (9 ธันวาคม 2534)	✓	-	-	ปัจจุบัน = 5 ปี 2 เดือน
รวมจำนวน 15 ฉบับ	รวมจำนวน 4 ฉบับ	รวมจำนวน 9 ฉบับ	รวมจำนวน 2 ฉบับ	รวมเวลา 65 ปี
รวมเวลา 65 ปี	รวมเวลา 10 ปี 2 เดือน	รวมเวลา 39 ปี 4 เดือน 2 วัน	รวมเวลา 15 ปี 6 เดือน 28 วัน	

10.9 การเข้าสู่อำนาจและการพ้นจากอำนาจของผู้ปกครอง กับ รัฐธรรมนูญไทย

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	การเข้าสู่อำนาจ	การพ้นจากอำนาจ
1 (27 มิถุนายน 2475)	คณะราษฎรแต่งตั้ง	ลาออกตามวาระของรัฐธรรมนูญชั่วคราว
2 (10 ธันวาคม 2475)	สภาแต่งตั้ง	ลาออกเนื่องจากเหตุการณ์เสด็จสวรรคต ของ ร. 8
3 (10 พฤษภาคม 2489)	สภาแต่งตั้ง	รัฐประหาร
4 (9 พฤศจิกายน 2490)	คณะรัฐประหารแต่งตั้ง	ถ่ายโอนให้มีการเลือกตั้ง
5 (23 มีนาคม 2492)	สภาแต่งตั้ง	รัฐประหาร
6 (8 มีนาคม 2495)	คณะรัฐประหารแต่งตั้ง	รัฐประหาร

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	การเข้าสู่อำนาจ	การพ้นจากอำนาจ
7 (28 มกราคม 2502)	คณะรัฐประหารแต่งตั้ง	รัฐประหาร
8 (20 มิถุนายน 2511)	สภาแต่งตั้ง	รัฐประหาร
9 (15 ธันวาคม 2515)	คณะรัฐประหารแต่งตั้ง	ลาออกเนื่องจากเหตุการณ์จลาจล (14 ต.ค. 2516)
10 (7 ตุลาคม 2517)	พระราชทานแต่งตั้ง	รัฐประหาร
11 (22 ตุลาคม 2519)	คณะรัฐประหารแต่งตั้ง	รัฐประหาร
12 (9 พฤศจิกายน 2520)	คณะรัฐประหารแต่งตั้ง	รัฐประหาร
13 (22 ธันวาคม 2521)	สภาแต่งตั้ง	รัฐประหาร
14 (1 มีนาคม 2534)	คณะรัฐประหารแต่งตั้ง	ถ่ายโอนให้มีการเลือกตั้ง
15 (9 ธันวาคม 2534)	สภาแต่งตั้ง	ลาออกเนื่องจากเหตุการณ์จลาจล (17 พ.ค. 2535)

10.10 รูปแบบของรัฐสภากับรัฐธรรมนูญไทย

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	สภาเดียว	สองสภา	ที่มาของสมาชิก	
			แต่งตั้ง	เลือกตั้ง
1 (27 มิถุนายน 2475)	✓	-	✓	-
2 (10 ธันวาคม 2475)	✓	-	✓	✓
3 (10 พฤษภาคม 2489)	-	✓	-	✓
4 (9 พฤศจิกายน 2490)	-	✓	✓	-
5 (23 มีนาคม 2492)	-	✓	✓	-
6 (8 มีนาคม 2495)	✓	-	✓	✓
7 (28 มกราคม 2502)	✓	-	✓	-

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	สภาเดี่ยว	สองสภา	ที่มาของสมาชิก	
			แต่งตั้ง	เลือกตั้ง
8 (20 มิถุนายน 2511)	-	✓	✓	-
9 (15 ธันวาคม 2515)	✓	-	✓	-
10 (7 ตุลาคม 2517)	-	✓	✓	-
11 (22 ตุลาคม 2519)	✓	-	✓	-
12 (9 พฤศจิกายน 2520)	✓	-	✓	-
13 (22 ธันวาคม 2521)	-	✓	✓	-
14 (1 มีนาคม 2534)	✓	-	✓	-
15 (9 ธันวาคม 2534)	-	✓	✓	-

10.11 จำนวนรัฐบาลและกลุ่มอำนาจในรัฐบาล กับรัฐธรรมนูญไทย

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	จำนวนรัฐบาล (ชุด)	กลุ่มอำนาจในรัฐบาล	
		ทหาร (ชุด)	พลเรือน (ชุด)
1 (27 มิถุนายน 2475)	1	-	1
2 (10 ธันวาคม 2475)	14	7	7
3 (10 พฤษภาคม 2489)	2	-	2
4 (9 พฤศจิกายน 2490)	5	1	4
5 (23 มีนาคม 2492)	2	2	-
6 (8 มีนาคม 2495)	5	4	1
7 (28 มกราคม 2502)	2	2	-
8 (20 มิถุนายน 2511)	1	1	-
9 (15 ธันวาคม 2515)	2	1	1

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	จำนวนรัฐบาล (ชุด)	กลุ่มอำนาจในรัฐบาล	
		ทหาร (ชุด)	พลเรือน (ชุด)
10 (7 ตุลาคม 2517)	5	-	5
11 (22 ตุลาคม 2519)	1	-	1
12 (9 พฤศจิกายน 2520)	1	1	-
13 (22 ธันวาคม 2521)	10	8	2
14 (1 มีนาคม 2534)	1	1	-
15 (9 ธันวาคม 2534)	6	1	5
รวม	52	29	23

10.12 พรรคการเมือง การเลือกตั้ง และรัฐประหารกับรัฐธรรมนูญไทย

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	พรรคการเมือง		การเลือกตั้ง (ครั้ง)	รัฐประหาร (ครั้ง)
	มี	ไม่มี		
1 (27 มิถุนายน 2475)	-	✓	-	-
2 (10 ธันวาคม 2475)	-	✓	4	2
3 (10 พฤษภาคม 2489)	✓	-	1	-
4 (9 พฤศจิกายน 2490)	-	✓	1	3
5 (23 มีนาคม 2492)	-	✓	1	2
6 (8 มีนาคม 2495)	✓	-	3	2
7 (28 มกราคม 2502)	-	✓	-	-
8 (20 มิถุนายน 2511)	✓	-	1	1
9 (15 ธันวาคม 2515)	-	✓	-	-
10 (7 ตุลาคม 2517)	✓	-	2	1

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	พรรคการเมือง		การเลือกตั้ง (ครั้ง)	รัฐประหาร (ครั้ง)
	มี	ไม่มี		
11 (22 ตุลาคม 2519)	-	✓	-	2
12 (9 พฤศจิกายน 2520)	-	✓	-	-
13 (22 ธันวาคม 2521)	✓	-	4	3
14 (1 มีนาคม 2534)	-	✓	-	-
15 (9 ธันวาคม 2534)	✓	-	4	-
รวม	6	9	21	16

10.13 แบบชั่วคราว และแบบถาวรกับรัฐธรรมนูญไทย

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	แบบชั่วคราว	แบบถาวร	ระยะเวลา
1 (27 มิถุนายน 2475)	✓	-	5 เดือน 17 วัน
2 (10 ธันวาคม 2475)	-	✓	13 ปี 5 เดือน
3 (10 พฤษภาคม 2489)	-	✓	1 ปี 4 เดือน
4 (9 พฤศจิกายน 2490)	✓	-	1 ปี 4 เดือน
5 (23 มีนาคม 2492)	-	✓	2 ปี 8 เดือน
6 (8 มีนาคม 2495)	-	✓	6 ปี 7 เดือน
7 (28 มกราคม 2502)	✓	-	9 ปี 5 เดือน
8 (20 มิถุนายน 2511)	-	✓	3 ปี 4 เดือน
9 (15 ธันวาคม 2515)	✓	-	1 ปี 9 เดือน
10 (7 ตุลาคม 2517)	-	✓	2 ปี
11 (22 ตุลาคม 2519)	-	✓	1 ปี
12 (9 พฤศจิกายน 2520)	✓	-	1 ปี 1 เดือน

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	แบบชั่วคราว	แบบถาวร	ระยะเวลา
13 (22 ธันวาคม 2521)	-	✓	12 ปี 2 เดือน
14 (1 มีนาคม 2534)	✓	-	9 เดือน
15 (9 ธันวาคม 2534)	-	✓	ปัจจุบัน = 5 ปี 2 เดือน
รวม 15 ฉบับ	รวมจำนวน 6 ฉบับ	รวมจำนวน 9 ฉบับ	รวมเวลา 65 ปี
	รวมเวลา 14 ปี 10 เดือน 25 วัน	รวมเวลา 50 ปี 2 เดือน 5 วัน	

10.14 กำลังบังคับและความตกลงยินยอมกับที่มาของรัฐธรรมนูญไทย

รัฐธรรมนูญฉบับที่/พ.ศ.	มาจากกำลังบังคับ	มาจากความตกลงยินยอม
1 (27 มิถุนายน 2475)	✓	-
2 (10 ธันวาคม 2475)	-	✓
3 (10 พฤษภาคม 2489)	-	✓
4 (9 พฤศจิกายน 2490)	✓	-
5 (23 มีนาคม 2492)	-	✓
6 (8 มีนาคม 2495)	✓	-
7 (28 มกราคม 2502)	✓	-
8 (20 มิถุนายน 2511)	-	✓
9 (15 ธันวาคม 2515)	✓	-
10 (7 ตุลาคม 2517)	-	✓
11 (22 ตุลาคม 2519)	✓	-
12 (9 พฤศจิกายน 2520)	✓	-
13 (22 ธันวาคม 2521)	-	✓
14 (1 มีนาคม 2534)	✓	-
15 (9 ธันวาคม 2534)	-	✓
รวม 15 ฉบับ	รวม 8 ฉบับ	รวม 7 ฉบับ

11. ข้อสรุปของรัฐธรรมนูญไทย

- 1) รัฐธรรมนูญไทยเป็นรูปแบบลายลักษณ์อักษร
- 2) รัฐธรรมนูญไทยมีหลายฉบับ ทั้งเปลี่ยนแปลงเร็วในแง่เวลา และเปลี่ยนแปลงมากในแง่เนื้อหาสาระ
- 3) รัฐธรรมนูญไทยมีอายุใช้งานนานสุด 13 ปี 4 เดือน 29 วัน และเร็วสุด 4 เดือน 13 วัน
- 4) รัฐธรรมนูญไทยมีอายุใช้งานเฉลี่ยฉบับละ 4 ปี
- 5) รัฐธรรมนูญไทยทั้งฉบับชั่วคราว และฉบับถาวร โดยที่ฉบับชั่วคราวสามารถมีอายุใช้งานได้นานถึง 9 ปี 5 เดือน 22 วัน ขณะที่ฉบับถาวรบางฉบับมีอายุเพียง 1 ปี
- 6) รัฐธรรมนูญไทยมีถึง 3 ชนิดคือ รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย เผด็จการ และกึ่งประชาธิปไตยโดยรัฐธรรมนูญเผด็จการมีอายุใช้งานรวมมากที่สุดถึง 39 ปี 4 เดือน 2 วัน
- 7) รัฐธรรมนูญไทยส่วนใหญ่เอื้อต่อการเข้าสู่อำนาจและการพ้นจากอำนาจของผู้ปกครองโดยอาศัยกำลังบังคับ ซึ่งเป็นวิถีทางของการใช้ความรุนแรง
- 8) รัฐธรรมนูญไทยส่วนใหญ่เน้นส่งเสริมอำนาจของผู้ปกครองมากกว่าการรับรองและประกันสิทธิของประชาชน
- 9) รัฐธรรมนูญไทยทั้ง 15 ฉบับ มีที่มาจากการใช้กำลังบังคับ 8 ฉบับ และจากความตกลงยินยอม 7 ฉบับ
- 10) รัฐธรรมนูญไทยมีที่มาจากผู้ปกครองทั้งสิ้น
- 11) รัฐธรรมนูญไทยมีบทบัญญัติมากที่สุด 257 มาตรา และน้อยที่สุด 20 มาตรา
- 12) รัฐธรรมนูญไทยมีที่มาเริ่มแรกจากการสถาปนาระบอบการปกครองใหม่
- 13) รัฐธรรมนูญไทยทั้งเริ่มแรกและส่วนใหญ่มาจากการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจของผู้ปกครอง

- 14) รัฐธรรมนูญไทยยังไม่มีจุดเริ่มของวิวัฒนาการ
- 15) รัฐธรรมนูญไทยลิดรอนสิทธิของประชาชนมากกว่าส่งเสริมและเป็นอุปสรรคแก่อุทสาหกิจของประชาชน
- 16) รัฐธรรมนูญไทยขาดความเป็นกฎหมายสูงสุด
- 17) รัฐธรรมนูญไทยมีเนื้อหาสาระโน้มเอียงไปทางหลักรัฐธรรมนูญนิยม แต่ในทางปฏิบัติผู้ปกครองเอาไปใช้ขัดกับหลักการ
- 18) รัฐธรรมนูญไทยอิงกับหลักการสิทธิ ประชาชนมาที่หลังรัฐธรรมนูญ
- 19) รัฐธรรมนูญไทยมีแนวโน้มอิงหลักปฏิบัติได้มากกว่าหลักความสมบูรณ์แบบ
- 20) รัฐธรรมนูญไทยอยู่ใต้กระแสการเมืองมากกว่าการเป็นปัจจัยอุปสรรคในการกำหนดวิวัฒนาการทางการเมือง
- 21) รัฐธรรมนูญไทยให้ความสำคัญกับสิทธิในการกุมอำนาจของผู้ปกครองมากกว่าสิทธิของประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจ
- 22) รัฐธรรมนูญไทยให้ความสำคัญการใช้อำนาจเพื่อการปกครองของผู้ปกครองมากกว่าการประกันสิทธิอำนาจของประชาชนในฐานะผู้ควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ปกครอง
- 23) รัฐธรรมนูญไทยมุ่งตอบสนองเจตนาธรรมณ์ของผู้ปกครองมากกว่ามุ่งบรรลุเจตจำนงของประชาชน
- 24) รัฐธรรมนูญไทยมีฐานะเป็นเครื่องมือของผู้ปกครองมากกว่าฐานะของกฎหมายและการเป็นองค์ประกอบร่วมของระบบการเมือง
- 25) รัฐธรรมนูญไทยส่วนน้อยที่รับรองให้มีพรรคการเมือง ส่วนใหญ่ไม่รับรองให้มี
- 26) รัฐธรรมนูญไทยเป็นพินัยกรรมอำนาจของชนชั้นนำ

บรรณานุกรม

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ 2530)

เชาวนະ ไตรมาส. ความขัดแย้งจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 : แนวโน้มพัฒนาการสถาบันรัฐธรรมนูญไทย วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530

วิชัย ตันศิริ. รัฐธรรมนูญประเทศตะวันตกและไทย : กรณีศึกษาทางประวัติศาสตร์และกฎหมาย (มติชน : กรุงเทพฯ 2536)

รัฐธรรมนูญ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ยูไนเต็ดโปรดักชั่น : กรุงเทพฯ, 2516)

รัฐธรรมนูญไทย สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, 2532

พงศ์เพ็ญ ศกุนตาภัย, รัฐธรรมนูญและการปกครอง (รัฐศาสตร์จุฬาฯ : กรุงเทพฯ, 2520)

พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (พลตรี). ประวัติรัฐธรรมนูญไทยฉบับแรกถึงปัจจุบัน (ประจักษ์วิทยา : กรุงเทพฯ, 2511)

สมบัติ จันทรวงศ์ (แปล) 200 ปีรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา อดีต ปัจจุบันและอนาคตมหาชนรัฐประชาธิปไตย (บรรณกิจเทรดดิ้ง : กรุงเทพฯ, 2531)

อมร จันทรสมบูรณ์. การปฏิรูปการเมืองคอนสติติวชันแนลลิสต์ทางออกของประเทศไทย (สถาบันนโยบายศึกษา, 2537)